

รายงานผลงานเรื่องเต็มการทดลองที่สิ้นสุด

1. แผนงานวิจัย : วิจัยและทดสอบเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพด
โครงการวิจัย วิจัยและทดสอบเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพด
2. โครงการวิจัย : วิจัยและทดสอบเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพด
กิจกรรมที่ 2 การทดสอบเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
3. ชื่อการทดลองที่ 2.4 การทดสอบเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด

4. คณะผู้ดำเนินงาน

หัวหน้าการทดลอง นางสาวกุหลาบทิพย์ ซาหอมชื่น ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรร้อยเอ็ด

ผู้ร่วมงาน นางสาวนาฏญา โสภา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรร้อยเอ็ด

นางสาวสุดารัตน์ โชคแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรร้อยเอ็ด

นายเรืองศักดิ์ พากุมิพฤษ์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรร้อยเอ็ด

นายประสิทธิ์ ไชยวัฒน์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรร้อยเอ็ด

5. บทคัดย่อ : การทดสอบเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ดำเนินการทดลอง 2 ปี โดยปีที่ 1 ปลูกทดสอบระยะปลูกที่เหมาะสมสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นที่เหมาะสม จำนวน 8 กรรมวิธี โดยปลูกทดสอบในฤดูหนาว (หลังนา) และฤดูฝน พบว่าการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูหนาวให้ผลผลิตสูงกว่าฤดูฝน และผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นตามกรรมวิธีต่างๆ ให้ผลผลิตน้ำหนักรวมไม่แตกต่างกันทางสถิติ การปลูกเป็นแถวมีแนวโน้มให้ผลผลิตและจำนวนต้นต่อไร่สูงกว่าการปลูกแบบหว่าน และยังสามารถจัดการกระบวนการผลิต การเก็บเกี่ยวได้ง่ายกว่า โดยกรรมวิธีที่ 3 การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ระยะปลูก 30x5 เซนติเมตร เป็นกรรมวิธีที่ให้ผลผลิตสูงสุดไป จึงนำไปกรรมวิธีดังกล่าวไปทดสอบเปรียบเทียบกับวิธีการเกษตรกรซึ่งปลูกโดยการหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อัตรามากกว่า 50 กิโลกรัมต่อไร่และใช้ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) ในอัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ ในปี 2 ผลการทดสอบพบว่าวิธีทดสอบซึ่งมีระยะปลูกและการจัดการธาตุอาหารที่เหมาะสมโดยใช้ปุ๋ยใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินอัตรา 75% ของคำแนะนำร่วมกับการใช้ปุ๋ยชีวภาพพีจีพีอาร์-วัน ให้ผลผลิต รายได้ กำไรสุทธิ และอัตราผลตอบแทนต่อค่าใช้จ่ายการลงทุน (BCR) สูงกว่าวิธีเกษตรกรที่

6. คำนำ : ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤติภัยแล้ง และมีแนวโน้มว่าจะมีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อเกษตรกรทั้งเกษตรกรผู้ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ทำให้พืชอาหารสัตว์ไม่เพียงพอในขณะที่มีความต้องการพืชอาหารสัตว์เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลให้ราคาพืชอาหารสัตว์มีแนวโน้มสูงขึ้น (จักรกฤษ และ สุนิสา, 2561) การขาดแคลนพืชอาหารสัตว์ทำให้การผลิตโค-กระบือในประเทศลดลงทั้งปริมาณและคุณภาพ (ประสิทธิ์และคณะ, 2552) ปัญหาภัยแล้งและฝนทิ้งช่วงมีผลต่อผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรเช่นกัน ทำให้ข้าวโพดไม่ออกฝัก เมล็ดน้อยพินหลอ เก็บขายไม่คุ้มทุน ปัญหาการขาดแคลนพืชอาหารสัตว์และปัญหาการรับซื้อ การใช้ต้นข้าวโพดเพื่อเลี้ยงโคเนื้อ โคนม เป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ให้เกษตรกรผู้ปลูกและแก้ปัญหาการขาดแคลนพืชอาหารสัตว์ ซึ่งต้นข้าวโพดจัดเป็นอาหารสัตว์คุณภาพดีสำหรับสัตว์เคี้ยวเอื้อง ทั้งนี้เพราะมีส่วนประกอบของลำต้นและใบที่ย่อยได้ดี มีคุณค่าทางโภชนาการสูงกว่าหญ้าเนเปียร์ และกระเพาะสัตว์สามารถย่อยร่างกายนำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างกล้ามเนื้อและน้ำนมได้มากกว่า (เพ็ญพิชญา, 2561) เกษตรกรในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยเฉพาะพื้นที่อำเภโพนธวัช จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นพื้นที่ค่อนข้างแห้งแล้งประสบปัญหาขาดแคลนอาหารสัตว์ทั้งในฤดูฝน และช่วงแล้งหลังการทำนา หากเกษตรกรเกี่ยวหญ้าจากพื้นที่ทำการเกษตรอื่นเช่น อ้อยและมันสำปะหลัง จะมีความกังวลเรื่องการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่จะติดมากับหญ้าและเป็นอันตรายต่อสัตว์เลี้ยง จึงนิยมปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และตัดต้นมาเป็นอาหารสัตว์ (โค-กระบือ) ประกอบกับในพื้นที่อำเภโพนธวัชมีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มาเป็นเวลาหลายปีทำให้หาเมล็ดข้าวโพดเพื่อปลูกได้ง่าย จากรายงานสถานการณ์การเพาะปลูกพืชฤดูแล้งปี 2563 พบว่ามีพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 1,515.75 ไร่ เกษตรกร 459 ราย (สำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด, 2563) โดยเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยรายละ 1-2 ไร่ และปลูกตลอดทั้งปี ปีละ 4-5 รอบการผลิต นิยมปลูกแบบหวานเมล็ดในอัตรามากกว่า 50 กิโลกรัมต่อไร่ ใส่ปุ๋ยยูเรียอัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ และเก็บผลผลิตโดยใช้แรงงานคนเกี่ยวขิดดิน หรือถอนทั้งต้นเพื่อใช้เลี้ยงสัตว์ ขยายแก่ผู้เลี้ยงโคกระบือในชุมชน ฟาร์มวัวนมและวัวขุนในพื้นที่อำเภโพนธวัช ปัญหาต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะราคาเมล็ดพันธุ์สูง และผลผลิตต่ำจากการใช้ปุ๋ยที่ไม่เหมาะสมโดยใช้เฉพาะปุ๋ยยูเรีย ดังนั้นการนำเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นไปทดสอบในพื้นที่ เพื่อให้เกษตรกรได้รับองค์ความรู้เรื่องการจัดการระยะปลูกและการจัดการปุ๋ยที่เหมาะสมต่อการลดต้นทุนในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และเป็นการเผยแพร่เทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตรให้เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติพื้นที่ตนเองได้อย่างเหมาะสม เพิ่มผลผลิตและรายได้ ลดต้นทุนการผลิตให้เกษตรกร

7. วิธีดำเนินการ

โดยดำเนินการทดลอง ระยะเวลา 2 ปี

ปีที่ 1 ปลูกทดสอบระยะปลูกที่เหมาะสมสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นที่เหมาะสม

ปีที่ 2 นำไปปลูกทดสอบในแปลงเกษตรกรโดยเปรียบเทียบกับวิธีการปลูกวิธีเกษตรกร

- อุปกรณ์

1. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
2. ปุ๋ยเคมี สูตร 18-46-0 46-0-0 และ 0-0-60
3. ปุ๋ยอินทรีย์
4. ปุ๋ยชีวภาพ พีจีพีอาร์ 1
5. สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชตามความจำเป็น

- วิธีการ

ปีที่ 1 ปลูกทดสอบระยะปลูกที่เหมาะสมสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นที่เหมาะสม

ใช้แผนการทดลอง : RCB มี 8 กรรมวิธี 2 ซ้ำ : ประกอบด้วย

กรรมวิธีที่ 1 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ระยะปลูก 75x5 ซม.

กรรมวิธีที่ 2 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ระยะปลูก 50x5 ซม.

กรรมวิธีที่ 3 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ระยะปลูก 30x5 ซม.

กรรมวิธีที่ 4 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หวานอัตรา 50 กก./ไร่

กรรมวิธีที่ 5 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หวานอัตรา 40 กก./ไร่

กรรมวิธีที่ 6 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หวานอัตรา 30 กก./ไร่

กรรมวิธีที่ 7 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หวานอัตรา 20 กก./ไร่

กรรมวิธีที่ 8 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หวานอัตรา 10 กก./ไร่

ปีที่ 2 นำไปปลูกทดสอบในแปลงเกษตรกรโดยเปรียบเทียบกับการปลูกวิธีเกษตรกร

ไม่ใช้แผนการทดลอง : มี 2 กรรมวิธี

กรรมวิธีที่ 1 วิธีทดสอบ

กรรมวิธีที่ 2 วิธีเกษตรกร

วิธีปฏิบัติการทดลอง ดำเนินการดังนี้

1. การทดสอบในปีที่ 1 เก็บตัวอย่างดินเพื่อวิเคราะห์สมบัติทางเคมีของดิน ไถเตรียมดินและปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตามระยะปลูกที่กำหนด จำนวน 16 แปลงย่อย รองพื้นด้วยปุ๋ยคอกอัตรา 500 กก./ไร่ ก่อนปลูกคลุกเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พันธุ์ลูกผสมด้วยปุ๋ยชีวภาพพีจีพีอาร์วันอัตรา 500 กรัม/เมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 3 กก. การใส่ปุ๋ยใช้ปุ๋ย 75 เปอร์เซ็นต์ของ ค่าวิเคราะห์ดิน โดยแบ่งใส่ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 รองพื้นก่อนปลูก ใส่ปุ๋ยไนโตรเจนอัตราครึ่งหนึ่งตามค่าวิเคราะห์ดิน ฟอสฟอรัสและโพแทสเซียม อัตราตามค่าวิเคราะห์ดิน ครั้งที่ 2 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อายุ 20 วัน ใส่ปุ๋ยครึ่งหนึ่งของไนโตรเจนที่เหลือ ให้น้ำสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง เก็บเกี่ยวข้าวโพดเมื่ออายุ 30 วัน วิเคราะห์ข้อมูลคัดเลือกกรรมวิธีที่ให้ผลผลิตสูงที่สุดเพื่อใช้เป็นวิธีทดสอบเปรียบเทียบกับกรรมวิธีเกษตรกรในปีต่อไป

2. การทดสอบในปีที่ 2 เก็บตัวอย่างดินเพื่อวิเคราะห์สมบัติทางเคมีของดินก่อนการทดสอบ โดยวิธีทดสอบ ให้ไถเตรียมดินและ รองพื้นด้วยปุ๋ยคอกอัตรา 500 กก./ไร่ ก่อนปลูกคลุกเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พันธุ์ลูกผสมด้วยปุ๋ยชีวภาพจีพีอาร์วันอัตรา 500 กรัม/เมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 3 กก. การใส่ปุ๋ยใช้ปุ๋ย 75 เปอร์เซ็นต์ของ ค่าวิเคราะห์ดิน โดยแบ่งใส่ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 รองพื้นก่อนปลูก ใส่ปุ๋ยไนโตรเจนอัตราครึ่งหนึ่งตามค่าวิเคราะห์ดิน ฟอสฟอรัสและโพแทสเซียม อัตราตามค่าวิเคราะห์ดิน ครั้งที่ 2 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อายุ 20 วัน ใส่ปุ๋ยครึ่งหนึ่งของไนโตรเจนที่เหลือ การดูแลรักษาตามกรรมวิธีของเกษตรกร ให้น้ำสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง เก็บเกี่ยวข้าวโพดเมื่ออายุ 30 วัน ส่วนวิธีเกษตรกรปลูกและใส่ปุ๋ยตามกรรมวิธีเกษตรกร เก็บเกี่ยวข้าวโพดเมื่ออายุ 30 วัน

การบันทึกข้อมูล

1. เก็บข้อมูลด้านเกษตรศาสตร์ ได้แก่ วันปฏิบัติการต่างๆ จำนวนต้นและน้ำหนัก จากการสุ่มเก็บผลผลิตพื้นที่ 15 ตารางเมตร จำนวน 4 ตัวอย่าง /ไร่ ผลผลิต /ไร่
2. ข้อมูลด้านกายภาพ ได้แก่ ข้อมูลดินก่อนและหลังการทดลองโดยวิเคราะห์สมบัติดินทางเคมีและกายภาพ ได้แก่ pH, N, P, K, EC, LR และข้อมูลอุตุนิมวิทยา
3. โรคแมลงศัตรูพืชและการป้องกันกำจัด
4. ข้อมูลองค์ประกอบทางเคมีของข้าวโพดสด ได้แก่ ความชื้น โปรตีน ไขมัน คาร์โบไฮเดรตรวม เถ้า กลุ่มไฟเบอร์
5. เก็บข้อมูลทางด้านเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ ต้นทุนการผลิต รายได้ ผลตอบแทน ข้อมูลด้านการใช้แรงงานในกิจกรรมต่าง ๆ และการยอมรับเทคโนโลยี ข้อมูลด้านสังคม และอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ analysis of variance เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยใช้ Duncan's New Multiple Range Test (ปีที่1)
2. วิเคราะห์ข้อมูล yield gap analysis โดยใช้การวิเคราะห์สถิติ t-test (ปีที่ 2)
3. วิเคราะห์ข้อมูลด้านเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ ต้นทุนการผลิต รายได้สุทธิ อัตราผลตอบแทนต่อค่าใช้จ่ายการลงทุน (Benefit Cost Ratio: BCR)
4. ประเมินความพึงพอใจของเกษตรกร

- เวลาและสถานที่

ปี 2562 – 2563 โดยปี 2562 ทำการทดสอบในแปลงทดสอบพื้นที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรร้อยเอ็ด อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด ปี 2563 ทดสอบในแปลงเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ.โพธิ์ชัย จ.ร้อยเอ็ด

8. ผลการทดลองและวิจารณ์

8.1 ผลการทดสอบระยะปลูกที่เหมาะสมสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นที่เหมาะสม (ปี 2562)

คัดเลือกพื้นที่แปลงทดสอบภายในศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรร้อยเอ็ด ซึ่งมีสภาพดินทรายร่วนพื้นที่ 1 ไร่ ปลูกทดสอบ 2 ฤดูกาล ดำเนินการเก็บตัวอย่างดินเพื่อสมบัติทางเคมี พบว่า สมบัติดินในแปลงทดสอบ ค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) 4.95 มีสภาพเป็นกรดจัด มีปริมาณอินทรีย์วัตถุ (%OM) 0.36 เปอร์เซ็นต์อยู่ในระดับต่ำมาก ค่าฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ (Avai.P) 47.45 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัมอยู่ในระดับสูงมาก และค่าโพแทสเซียมที่แลกเปลี่ยนได้ (Exch.K) 60.10 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัมอยู่ในระดับต่ำ ชนิดดินเป็นดินทรายร่วน โดยมีอนุภาคทราย 78 เปอร์เซ็นต์ อนุภาคทรายแป้ง 18 เปอร์เซ็นต์ อนุภาคดินเหนียว 4 เปอร์เซ็นต์ (ตารางที่ 1)

การทดสอบเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นในฤดูหนาว (หลังนา) โดยปลูกในวันที่ 28 มกราคม 2562 และเก็บเกี่ยวผลผลิตตัดต้นสดเมื่ออายุ 30 วัน พบว่าการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตามกรรมวิธีต่างๆ ให้ผลผลิตน้ำหนักสดไม่แตกต่างกันทางสถิติ โดยกรรมวิธีที่ 3 การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ระยะปลูก 30x5 เซนติเมตร ให้ผลผลิตน้ำหนักสดเฉลี่ยต่อไร่สูงที่สุด 8,514.20 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมาคือกรรมวิธีที่ 2 ผลผลิตน้ำหนักสดเฉลี่ย 7,275.00 กิโลกรัมต่อไร่ และกรรมวิธีที่ 1 ผลผลิตน้ำหนักสดเฉลี่ย 6,847.40 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งการปลูกแบบหว่านในอัตราต่าง ๆ ตามกรรมวิธีที่ 4 - 8 ให้ผลผลิตต่ำกว่าการปลูกเป็นแถวที่ให้ผลผลิตน้ำหนักสดเฉลี่ยระหว่าง 5,321.60 - 4,551.20 กิโลกรัมต่อไร่ และการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตามกรรมวิธีแตกต่างกัน ทำให้จำนวนต้นเก็บเกี่ยวต่อไร่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ โดยการกรรมวิธีที่ 3 ให้จำนวนต้นเก็บเกี่ยวต่อไร่สูงสุด 153,600 ต้นต่อไร่ ไม่แตกต่างจากกรรมวิธีที่กรรมวิธีที่ปลูกแบบเป็นแถว ส่วนกรรมวิธีที่ปลูกแบบหว่านในอัตราเมล็ดพันธุ์ตั้งแต่ 10-30 กิโลกรัมต่อไร่ให้จำนวนต้นต่อไร่ระหว่าง 34,200 - 74,000 ต้น (ตารางที่ 2) ผลการทดสอบในฤดูฝน พบว่าการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตามกรรมวิธีต่างๆ ให้ผลผลิตต้นสดเมื่ออายุ 30 วัน และจำนวนต้นเก็บเกี่ยวต่อไร่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ โดยกรรมวิธีที่ 3 การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ระยะปลูก 30x5 เซนติเมตร ให้ผลผลิตน้ำหนักสดเฉลี่ยต่อไร่สูงที่สุด 1,345.40 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนการปลูกด้วยวิธีการหว่านให้ผลผลิตค่อนข้างต่ำ ระหว่าง 971.60 - 306.10 กิโลกรัมต่อไร่ จำนวนต้นเก็บเกี่ยวต่อไร่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ โดยกรรมวิธีที่ 1 ที่ให้จำนวนต้นเก็บเกี่ยวต่อไร่สูงสุดคือจำนวน 275,238 ต้นต่อไร่ ไม่แตกต่างจากกรรมวิธีที่กรรมวิธีที่ปลูกแบบเป็นแถว ส่วนกรรมวิธีที่ปลูกแบบหว่านในอัตราเมล็ดพันธุ์ตั้งแต่ 10-40 กิโลกรัมต่อไร่ให้จำนวนต้นต่อไร่ระหว่าง 76,667 - 100,038 ต้น (ตารางที่ 2) ทั้งนี้ได้เลือกกรรมวิธีที่ 3 ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ระยะปลูก 30x5 ซม.เป็นกรรมวิธีทดสอบเพื่อเปรียบเทียบกับวิธีการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร ซึ่งจะดำเนินการในปี 2563 เนื่องจากเป็นกรรมวิธีที่ให้ผลผลิตสูงที่สุด

จากการทดสอบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แบบเป็นแถวมีแนวโน้มให้ผลผลิตสูงกว่าและมีจำนวนต้นเก็บเกี่ยวต่อไร่สูงกว่าการปลูกแบบหว่าน เพราะสามารถดูแลจัดการแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการปลูกแบบหว่าน เช่น การปลูกซ่อม การกำจัดวัชพืช การกำจัดแมลงศัตรูพืชและการใส่ปุ๋ย ที่ทำได้ง่ายกว่าการปลูกแบบหว่าน ซึ่งสอดคล้องกับคำแนะนำการปลูกพืชอาหารสัตว์ของ อารี (2560) ที่ว่าการปลูก

พืชอาหารสัตว์ด้วยวิธีการหว่านเป็นวิธีที่ง่ายที่สุด ใช้เวลาน้อยและไม่สิ้นเปลืองแรงงานในการปลูก การปลูกด้วยวิธีการโรยเป็นแถวด้วยมืออาจจะช้าแต่ไม่ยุ่งยาก ทำให้การกำจัดวัชพืช การใส่ปุ๋ยทำได้ง่าย และที่สำคัญคือง่ายสำหรับการตัดในระบบการตัดไปให้สัตว์กิน ส่วนผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ปลูกช่วงหลังนามีแนวโน้มให้ผลผลิตสูงกว่าการปลูกฤดูฝน เนื่องจากได้รับแสงแดดอย่างเต็มที่ตลอดการผลิตและสามารถควบคุมปริมาณน้ำ ระบายน้ำเข้าออกในแปลงไม่ให้ท่วมขังได้ง่ายกว่าการปลูกในฤดูฝนทำให้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เจริญเติบโตได้ดีกว่า สอดคล้องคำแนะนำของ วีระพลและนิรบล (2562) ประกอบกับการปลูกทดสอบในช่วงฤดูฝนพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดได้รับผลกระทบจากพายุโพดุลและดีเปรสชันคาจิกิ ซึ่งทำให้ฝนตกในปริมาณมากและต่อเนื่องยาวนานมากกว่า 1 สัปดาห์ พื้นที่ทดสอบเป็นดินเป็นทรายร่วมเมื่อฝนตกน้ำขังการระบายน้ำและอากาศได้ไม่ดีดินแน่นทึบ เป็นอุปสรรคต่อการงอกของรากพืช ข้าวโพดต้นเหลืองและการเจริญเติบโตไม่ดีเท่าที่ควร และระหว่างการทดลองได้สำรวจการระบาดของโรคแมลง พบว่ามีการเข้าทำลายของหนอนกระทู้ข้าวโพด Fall armyworm ในช่วงข้าวโพดมีอายุ 10 วันหลังปลูก โดยเฉพาะบริเวณขอบแปลง จึงฉีดพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดโดยใช้สารสไปนีโทแรม (spinetoram) 12 % SC อัตรา 20 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร จำนวน 2 ครั้งห่างกัน 7 วัน เพื่อป้องกันมิให้ผลผลิตเสียหาย แต่หากทำการทดสอบในพื้นที่ของเกษตรกรอาจจะต้องใช้การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน และการลดใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเช่น การฉีดพ่นไส้เดือนฝอย และการปล่อยแมลงหางหนีบ เพื่อมิให้เกิดผลกระทบจากสารพิษตกค้างเมื่อนำต้นข้าวโพดไปใช้เป็นอาหารสัตว์

ผลการวิเคราะห์คุณค่าทางอาหารสัตว์ พบว่า คุณค่าทางอาหารสัตว์ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ปลูกด้วยกรรมวิธีต่างๆ ไม่มีความแตกต่างทางสถิติ โดยวัตถุดิบแห้ง (Dry matter, DM) มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 93.95% -94.85% โปรตีนหยาบ (Crude protein, CP) มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 11.95% - 16.85 % ถ่านหรือแร่ธาตุ (Ash) มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 11.95% - 16.85% ไขมันรวมหรือสิ่งที่สกัดได้ในไขมัน (Ether extract, EE) มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.35% - 1.70% คาร์โบไฮเดรตที่ไม่มีเยื่อใย (Non-fiber carbohydrates, NFC) มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 6.40% - 11.80% เยื่อใยที่ไม่ละลายในสารละลายที่เป็นกลาง/ผนังเซลล์ (Neutral detergent fiber, NDF) มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 63.15% - 65.80% เยื่อใยที่ไม่ละลายในสารละลายที่เป็นกรด/ลิกโนเซลลูโลส (Acid detergent fiber, ADF) มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 37.70% - 43.75% และลิกนิน (Acid detergent lignin, ADL) มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.55% - 4.90% (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 1. สมบัติทางเคมีของดินก่อนปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2562

pH	OM (%)	P (mg/kg)	K (mg/kg)	EC (mS/cm)	LR (kg/rai)	Texture		
						% sand	% silt	% clay
4.95	0.36	35.85	9.4	0.0016	20	78	18	4

ที่มา : ห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ดิน กลุ่มพัฒนาการตรวจสอบพืชและปัจจัยการผลิต สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 4 กรมวิชาการเกษตร

ตารางที่ 2. ค่าเฉลี่ยผลผลิต จำนวนตันต่อไร่ ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2562

กรรมวิธี	ฤดูหนาว (หลังนา)		ฤดูฝน	
	ผลผลิต (กก./ไร่)	จำนวนตัน (ตัน/ไร่)	ผลผลิต (กก./ไร่)	จำนวนตัน (ตัน/ไร่)
1.ระยะปลูก 75x5 ซม.	6,847.40	127,600a	1,231.18ab	275,238a
2.ระยะปลูก 50x5 ซม.	7,275.00	121,800ab	1,083.30ab	259,467a
3.ระยะปลูก 30x5 ซม.	8,514.20	153,600a	1,345.40a	210,095ab
4.หวานอัตรา 50 กก./1 ไร่	4,861.00	115,000ab	1,244.40ab	207,238ab
5.หวานอัตรา 40 กก./1 ไร่	5,321.60	141,600a	971.60b	100,038bc
6.หวานอัตรา 30 กก./1 ไร่	4,877.20	64,800c	466.10c	136,495c
7.หวานอัตรา 20 กก./1 ไร่	4,551.20	74,400bc	490.70c	114,095c
8.หวานอัตรา 10 กก./1 ไร่	4,696.80	34,200c	306.10c	76,667c
ค่าเฉลี่ย	5,874.30	104,125	892.41	172,167
F-test	ns	**	**	**
CV.(%)	28.80	19.88	15.78	20.31

ตารางที่ 3. คุณค่าทางอาหารสัตว์ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2562

กรรมวิธี	DM	CP	Ash	EE	NFC	NDF	ADF	ADL
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
1.ระยะปลูก 75x5 ซม.	93.95	16.35	8.45	1.60	8.95	64.65	40.85	3.70
2.ระยะปลูก 50x5 ซม.	94.50	13.45	9.90	1.60	9.55	65.50	42.05	4.50
3.ระยะปลูก 30x5 ซม.	94.85	11.95	10.25	1.65	10.55	65.60	43.10	4.90
4.หวานอัตรา 50 กก./1 ไร่	94.50	14.30	10.70	1.70	8.55	64.75	40.65	4.10
5.หวานอัตรา 40 กก./1 ไร่	94.55	13.45	10.40	1.65	8.70	65.80	43.75	4.65
6.หวานอัตรา 30 กก./1 ไร่	94.55	12.40	11.30	1.35	11.80	63.15	37.70	3.45
7.หวานอัตรา 20 กก./1 ไร่	94.60	16.45	10.55	1.40	6.40	65.13	37.75	2.55
8.หวานอัตรา 10 กก./1 ไร่	94.10	16.85	10.85	1.70	6.70	63.95	38.35	3.25
ค่าเฉลี่ย	94.45	14.40	10.30	1.58	8.90	64.82	40.53	3.89
F-test	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns
CV. (%)	0.48	22.51	11.61	12.29	34.88	2.24	7.04	26.87

ที่มา : ห้องปฏิบัติการ ศูนย์วิจัยและพัฒนามาตรฐานอาหารสัตว์เคี้ยวเอื้อง ต.ท่าพระ อ.เมือง จ.ขอนแก่น

8.2 ผลการทดสอบในแปลงเกษตรกรโดยเปรียบเทียบกับการปลูกวิธีเกษตรกร (ปี 2563)

คัดเลือกพื้นที่ทำแปลงทดสอบโดยเลือกดำเนินการในพื้นที่อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นมากที่สุดในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยจังหวัดร้อยเอ็ดมีพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งหมด 2,387 ไร่ เป็นพื้นที่ในอำเภอโพธิ์ชัย จำนวน 1,515.75 ไร่ เกษตรกร 459 ราย (สำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด, 2563) จากการวิเคราะห์พื้นที่พบว่าพื้นที่อำเภอโพธิ์ชัยมีการเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะโค กระบือ แพะ แกะจำนวนมากถึง 9,369 ตัว (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดร้อยเอ็ด, 2564) แต่สภาพพื้นที่ค่อนข้างแห้งแล้ง พื้นที่ทุ่งหญ้าธรรมชาติไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงสัตว์ ทำให้ประสบปัญหาการขาดแคลนอาหารสัตว์ตลอดทั้งปี เกษตรกรจึงนิยมปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และตัดต้นมาเป็นอาหารสัตว์ โดยปลูกแบบหวานเมล็ดในอัตรามากกว่า 50 กิโลกรัมต่อไร่ แซ่เมล็ดด้วยน้ำเปล่า 1 คิน ก่อนนำไปหวาน และใส่ปุ๋ยยูเรียอัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ ได้คัดเลือกเกษตรกรที่สมัครใจเข้าร่วมทดสอบจำนวน 10 ราย แต่ปฏิบัติตามแผนการทดลองและสามารถเก็บข้อมูลผลผลิตได้ 8 ราย (ตารางภาคผนวกที่ 1)

ผลวิเคราะห์คุณสมบัติดินในแปลงเกษตรกรที่ร่วมทดสอบ พบว่ามีค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) อยู่ระหว่าง 4.85– 6.37 มีสภาพเป็นกรดจัดถึงกรดเล็กน้อย ปริมาณความต้องการปูนของดิน (LR) อยู่ระหว่าง 0–120 กิโลกรัมต่อไร่ ปริมาณอินทรีย์วัตถุ (%OM) อยู่ระหว่าง 0.24– 0.53 เปอร์เซ็นต์ อยู่ในระดับต่ำมากถึงต่ำ ค่าฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ (Avai.P) อยู่ระหว่าง 3.11– 80.40 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม อยู่ในระดับต่ำถึงสูงมาก และค่าโพแทสเซียมที่แลกเปลี่ยนได้ (Exch.K) อยู่ระหว่าง 7.10 – 56.20 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม อยู่ในระดับต่ำมากถึงต่ำ (ตารางที่ 4)

เกษตรกรได้เตรียมแปลงปลูกและปลูกตั้งแต่วันที่ 8 มกราคม 2563 – 31 มกราคม 2563 มีการให้น้ำ 1-2 ครั้ง ตลอดอายุปลูกเพราะปริมาณน้ำกักเก็บมีน้อย โดยใช้วิธีการให้น้ำแบบปล่อยท่วมแปลง วิธีเกษตรกรใส่ปุ๋ยคอกประมาณ 500 กิโลกรัมต่อไร่และใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 46-0-0 อัตรา 50-60 กิโลกรัมต่อไร่ แบ่งใส่ 2-3 ครั้ง มีการสำรวจแปลงพบว่าการระบาดของหนอนกระทู้ข้าวโพดลายจุด (Fall armyworm : *Spodoptera frugiperda* JE Smith) เนื่องจากเกษตรกรเกือบทุกรายไม่นิยมฉีดสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชเพราะมีความกังวลถึงสารพิษตกค้างและเป็นอันตรายต่อสัตว์เลี้ยง จึงฉีดพ่นไล่เดือนฝอยสายพันธุ์ไทยฉีดพ่นน้ำส้มควันไม้ น้ำหมักสมุนไพรเพื่อไล่แมลงและดักจับหนอนในช่วงกลางคืน มีเพียง 2 ราย ที่ฉีดพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดในช่วงหนึ่งสัปดาห์หลังปลูกเนื่องจากมีหนอนระบาดรุนแรง และเริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2563 – 5 มีนาคม 2563 วิธีทดสอบให้ผลผลิตระหว่าง 1,820 - 2,726 กิโลกรัมต่อไร่ เฉลี่ย 2,274 กิโลกรัมต่อไร่ มีจำนวนต้นต่อไร่ระหว่าง 55,200 - 119,200 ต้น จำนวนต้นต่อไร่เฉลี่ย 68,475 ต้น และวิธีเกษตรกรให้ผลผลิตระหว่าง 1,027 - 1,981 กิโลกรัมต่อไร่ เฉลี่ย 1,379 กิโลกรัมต่อไร่ มีจำนวนต้นต่อไร่ระหว่าง 43,200 - 116,800 ต้น เฉลี่ย 72,675 ต้น (ตารางที่ 5) ซึ่งกรรมวิธีทดสอบให้ผลผลิตต่อไร่สูงกว่าวิธีเกษตรกร ทั้งนี้เนื่องจากกรรมวิธีทดสอบมีระยะปลูกที่เหมาะสมต่อการจัดการตามคำแนะนำการผลิตพืชอาหารสัตว์ กองอาหารสัตว์ (มปป.) อ้างถึงใน ภัทยา (2560) ที่ว่าการปลูกพืชอาหารสัตว์โดยใช้เมล็ดนิยมปลูกการหยอดเป็นแถวหรือการหว่านเมล็ด พบว่าการปลูกพืชอาหารสัตว์เป็นแถวจะมีความยุ่งยากลำบากกว่าการหว่าน แต่สามารถให้น้ำและปุ๋ยได้สะดวกและที่สำคัญสามารถกำจัดวัชพืชได้ง่ายการปลูกหญ้าแบบหว่านมาก

ทั้งนี้หากต้องการปลูกแบบหยอดเป็นแถวควรให้แต่ละแถวห่างกันประมาณ 30-50 เซนติเมตร ขึ้นอยู่กับชนิดของพืชอาหารสัตว์ว่าเป็นพืชกอดตั้งตรงหรือแตกกอเป็นพุ่มมากน้อยเพียงใด และวิธีทดสอบมีการจัดการธาตุอาหารที่เหมาะสมกว่าโดยวิธีทดสอบมีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินร่วมกับปุ๋ยชีวภาพฟิซีฟิอาร์-วัน ในขณะที่วิธีเกษตรกรที่ใช้ปุ๋ยยูเรียในการผลิตเป็นหลัก สอดคล้องกับผลการทดลองของวาลิรัตน์ และคณะ (2561) ที่ทดสอบเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนาพื้นที่จังหวัดยโสธรซึ่งกรรมวิธีทดสอบใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินร่วมกับปุ๋ยชีวภาพฟิซีฟิอาร์-วัน ให้ผลผลิตสูงกว่าวิธีเกษตรกรที่ใช้ปุ๋ยยูเรียอัตรา 60 กิโลกรัมต่อไร่ และสอดคล้องกับคำแนะนำการการเพิ่มผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยการใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ของวีรวัฒน์ (2558) ที่ว่าธาตุอาหารไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม มีความสำคัญต่อการเจริญของข้าวโพดในแต่ละระยะการเจริญเติบโตแตกต่างกัน การใส่ปุ๋ยยูเรียอย่างเดียวทำให้ข้าวโพดได้รับธาตุอาหารไม่เพียงพอ โดยเฉพาะฟอสฟอรัสที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในระยะแรกของการเจริญเติบโตของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยเฉพาะในช่วงที่รากของข้าวโพดยังมีปริมาณน้อย ยังไม่สามารถดูดธาตุอาหารได้เพียงพอ กับความต้องการ ในขณะที่ปริมาณความเข้มข้นของฟอสเฟตในสารละลายดินนั้นมีอยู่อย่างเจือจางไม่เพียงพอต่อความต้องการ การขาดฟอสฟอรัสในช่วงระยะแรกของการเจริญเติบโตของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทำให้อัตราการงอกใบใหม่ช้าลง ขนาดใบเล็กลงโดยเฉพาะใบล่าง

ต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นตามวิธีทดสอบมีต้นทุนการผลิตระหว่าง 2,184 – 2,310 บาทต่อไร่ เฉลี่ย 2,232 บาทต่อไร่ ซึ่งมีส่วนต้นทุนการผลิตใกล้เคียงกับวิธีเกษตรกรที่มีต้นทุนการผลิตระหว่าง 2,200 – 2,345 บาทต่อไร่ เฉลี่ย 2,229 บาทต่อไร่ ทั้งนี้ต้นทุนรวมมีค่าใกล้เคียงกันทั้งสองกรรมวิธี โดยวิธีทดสอบมีต้นทุนการผลิตในด้านปุ๋ยที่แพงกว่าวิธีเกษตรกรแต่มีต้นทุนด้านเมล็ดพันธุ์ถูกกว่าวิธีเกษตรกรที่ใช้เมล็ดพันธุ์มากกว่า ส่วนรายได้จากการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นเกษตรกรเกือบทั้งหมดไม่ได้ขายผลผลิตแต่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อตัดต้นเป็นอาหารแกลบโคกระบือของตนเอง แก้ปัญหาการขาดแคลนหญ้าอาหารสัตว์ในพื้นที่ หากคำนวณราคาขายจะประมาณกิโลกรัมละ 2 บาท การผลิตตามวิธีทดสอบเกษตรกรจะมีรายได้ระหว่าง 3,640 – 5,452 บาทต่อไร่ เฉลี่ย 4,547 บาทต่อไร่ มีผลตอบแทนระหว่าง 1,456 – 3,268 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนเฉลี่ย 2,315 บาทต่อไร่ ส่วนวิธีเกษตรกรมีรายได้ระหว่าง 2,064 – 3,962 บาทต่อไร่ เฉลี่ย 2,757 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนเฉลี่ย 529 บาทต่อไร่ การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นตามวิธีการทดสอบมีอัตราผลตอบแทนต่อค่าใช้จ่ายการลงทุน (Benefit Cost Ratio: BCR) ระหว่าง 1.67 – 2.50 เฉลี่ย 2.04 ซึ่ง BCR สูงกว่าวิธีเกษตรกรที่มีค่าเฉลี่ย 1.23 (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 4. สมบัติทางเคมีของดินแปลงทดสอบเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ปีพ.ศ. 2563

รายชื่อเกษตรกร	pH	LR (kg/rai)	OM (%)	Avai.P (mg/kg)	Eech.K (mg/kg)
นางสายเงิน จรบูรมย์	5.30	60	0.28	5.32	31.40
นางสายฝน ดอนลาดลี	6.37	0	0.24	80.40	7.10
นายนิคม พัฒนโชติ	5.05	120	0.27	5.72	14.90
นายวิชัย ทิพชัย	4.85	50	0.28	17.14	18.50
นางสายบัว ดอนลาดลี	5.18	20	0.29	3.11	15.10
นางละไม ชมเมิน	5.39	40	0.27	15.77	14.70
นางบุญ ศรีละคร	5.85	30	0.53	12.21	13.70
นางสม พัฒนโชติ	4.86	80	0.45	25.19	8.20
น.ส.ประกาย จรบูรมย์	5.14	30	0.33	21.30	7.80
นางคำฝาย มัควิล	5.90	90	0.27	22.20	56.20

ที่มา : ห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ดิน กลุ่มพัฒนาการตรวจสอบพืชและปัจจัยการผลิต สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 4 กรมวิชาการเกษตร

ตารางที่ 5. ข้อมูลผลผลิตและจำนวนต้นต่อไร่ แปลงทดสอบเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นพื้นที่ จังหวัดร้อยเอ็ด ปี พ.ศ. 2563

รายชื่อเกษตรกร	ผลผลิต (กิโลกรัม/ไร่)			จำนวนต้น (ต้น/ไร่)		
	วิธีทดสอบ	วิธีเกษตรกร	yield gap	วิธีทดสอบ	วิธีเกษตรกร	yield gap
นายนิคม พัฒนโชติ	1,977	1,981	4	76,400	74,000	2,400
นายวิชัย ทิพชัย	2,544	1,516	1,028	56,000	99,200	43,200
นางสม พัฒนโชติ	1,832	1,027	805	64,000	61,200	2,800
น.ส.ประกาย จรบูรมย์	2,579	1,819	760	119,200	116,800	2,400
นางคำฝาย มัควิล	2,726	1,037	1,689	55,200	74,400	19,200
นางบุญ ศรีละคร	2,441	1,472	969	58,000	63,200	5,200
นางสายบัว ดอนลาดลี	2,269	1,032	1,237	58,200	49,400	8,800
นางละไม ชมเมิน	1,820	1,145	675	60,800	43,200	17,600
เฉลี่ย	2,274	1,379	895.88	68,475	72,675	12,700

ตารางที่ 6. ข้อมูลด้านเศรษฐศาสตร์แปลงทดสอบเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ปี พ.ศ. 2563

รายชื่อเกษตรกร	ต้นทุน (บาท/ไร่)		รายได้ (บาท/ไร่)		กำไรสุทธิ (บาท/ไร่)		BCR	
	วิธี	วิธี	วิธี	วิธี	วิธี	วิธี	วิธี	วิธี
	ทดสอบ	เกษตรกร	ทดสอบ	ทดสอบ	ทดสอบ	เกษตรกร	ทดสอบ	เกษตรกร
นายนิคม พัฒนโชติ	2,310	2,345	3,954	3,962	1,644	1,617	1.71	1.69
นายวิชัย ทิพชัย	2,269	2,285	5,088	3,032	2,819	747	2.24	1.33
นางสม พัฒนโชติ	2,184	2,200	3,664	2,054	1,480	-146	1.68	0.93
น.ส.ประกาย จรบุรณย์	2,184	2,200	5,158	3,638	2,974	1,438	2.38	1.65
นางคำผาย มัควิล	2,184	2,200	5,452	2,074	3,268	-126	2.50	0.94
นางบุญ ศรีละคร	2,234	2,200	4,882	2,944	2,648	744	2.19	1.34
นางสายบัว ดอนลาดลี	2,310	2,200	4,538	2,064	2,228	-136	1.96	0.94
นางละไม ชมเมิน	2,184	2,200	3,640	2,290	1,456	90	1.67	1.04
เฉลี่ย	2,232	2,229	4,547	2,757	2,315	529	2.04	1.23

9. สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ: การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นตามกรรมวิธีและอัตราเมล็ดพันธุ์ต่างๆ ให้ผลผลิตน้ำหนักสดไม่แตกต่างกันทางสถิติ การปลูกเป็นแถวมีแนวโน้มให้ผลผลิตและจำนวนต้นต่อไร่สูงกว่าการปลูกแบบหว่านและยังสามารถจัดการกระบวนการผลิตและเก็บเกี่ยวได้ง่ายกว่า การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นที่ปลูกช่วงหลังนามีแนวโน้มให้ผลผลิตสูงกว่าการปลูกฤดูฝน การจัดการธาตุอาหารที่เหมาะสมโดยใช้ปุ๋ยใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินอัตรา 75% ของคำแนะนำร่วมกับการใช้ปุ๋ยชีวภาพพีจีพีอาร์-วัน ให้ผลผลิตรายได้ กำไรสุทธิ และอัตราผลตอบแทนต่อค่าใช้จ่ายการลงทุน (BCR) สูงกว่าวิธีเกษตรกรที่ใช้ปุ๋ยยูเรียในการผลิตเป็นหลัก

10. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์: ขยายผลและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นที่ผ่านการทดสอบและปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพสำหรับอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ เพิ่มทางเลือกการผลิตพืชและเพิ่มรายได้ในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ให้กับเกษตรกรได้รับผลตอบแทนสูงขึ้นได้ และมีพืชอาหารสัตว์เพียงพอต่อการเลี้ยงสัตว์ในครัวเรือน

11. คำขอบคุณ: คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเกษตรกรผู้ร่วมดำเนินงานวิจัยที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ขอขอบคุณทีมงานและเพื่อนร่วมงานของศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรร้อยเอ็ด สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 4 ที่ให้ความสะดวกในการดำเนินงาน มีส่วนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และขอบคุณศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ร้อยเอ็ด ศูนย์วิจัยและพัฒนามาตรฐานอาหารสัตว์เคี้ยวเอื้อง ต.ท่าพระ อ.เมือง จ.ขอนแก่น ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

12. เอกสารอ้างอิง

- จักรกฤษ สีลอร และสุนิสา บัวทอง. 2561. รายงานสังเคราะห์ความรู้จากงานวิจัยและผลงานสร้างสรรค์ การทดสอบการทนแล้งของพืชอาหารสัตว์ตระกูลหญ้า 4 สายพันธุ์ ตำบลนายาง อำเภอพิชัย จังหวัดอุดรธานี. พิษณุโลก. คณะเทคโนโลยีการเกษตรและอาหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ประสิทธิ์ รัตนชวานนท์ กิตติ ทูบแก้ว สว่าง อังกูโร ปราโมทย์ ทองนวล อุทัย โสภกุล สมัย ศรีหาญ และอิทธิพล เผ่าไพศาล. 2552. โครงการวิจัยระบบการเลี้ยงโคเนื้อเพื่อผลิตลูกที่เหมาะสมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ภักยา นาปะเสริญ. 2560. เอกสารประกอบการสอน รายวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืชอาหารสัตว์. อุดรธานี. คณะเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- เพ็ญพิชญา เตียว. 2561. ข้าวโพดต้นสดพร้อมฝัก อาหารทรงคุณค่าเพื่อฟาร์มโค. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับพิมพ์วันที่ 30 พฤศจิกายน 2561. สืบค้นจาก<http://www.thairath.co.th/news/local/1432731>
- วีระพล เย็นอ่วม และนิรบล ทวีกุล. 2562. การจัดการดินและปุ๋ยในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนาในพื้นที่ภาคกลาง. เอกสารการจัดการความรู้เทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนาในเขตพื้นที่ภาคกลาง. ชัยนาท. สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 5 กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- วีรวัฒน์ นิลรัตนคุณ. 2558. การเพิ่มผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยการใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ The Improvement of Maize Yield by Improving Fertilizer Use Efficiency. พิษณุโลก. สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 กรมวิชาการเกษตร.
- วลีรัตน์ วรกาญจนกุล พีชนิตดา ธารานุกูล อภิชาติ เมืองทอง จักรพรรดิ วุ่นสีแสง โสภิตา สมคิด ประดับศรี เงินมัน กิตติทัต แสนปลื้ม ศรีนวล สุราษฎร์ ชูศักดิ์ แซ่พิมาย นิชุตตา คงฤทธิ์ สมพร มุ่งจอมกลาง พรศุณี อิศรางกูร ณ อยุธยา ประภาส แบบยล พักตร์ทิพา เดชพละฐากร พูลเพิ่ม ธนัท ทีชะสุข และบุญธรรม ศรีหล้า. รายงานโครงการวิจัย วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์. อุบลราชธานี. สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 4 กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด. 2563. รายงานสถานการณ์การเพาะปลูก พืชฤดูแล้ง เดือน มีนาคม สัปดาห์ที่ 18 ปีเพาะปลูก 2562/63. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดร้อยเอ็ด. 2564. สถิติปศุสัตว์ ข้อมูลปศุสัตว์รายชนิดสัตว์ ปี 2563. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. สืบค้นจาก <http://pvlroi.dld.go.th/webnew/images/stories/link/datastat/animal/63/Animal%2063.pdf>.

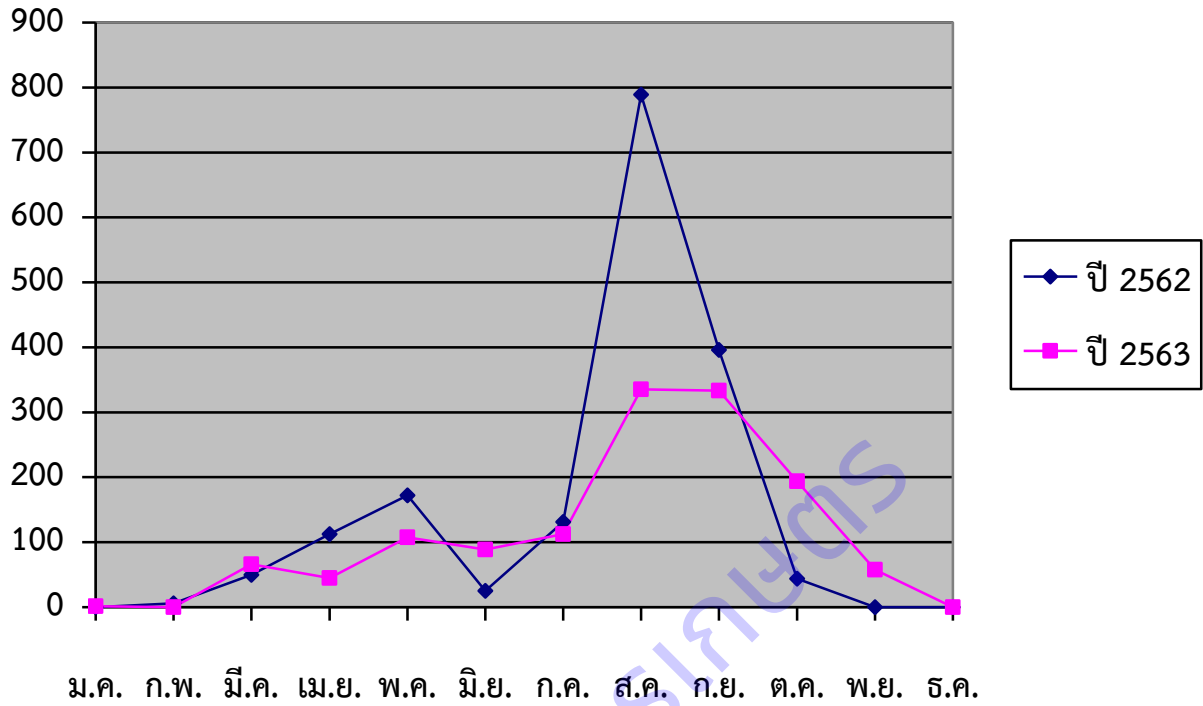
อารีรัตน์ ลุนผา. 2560.เอกสารประกอบการสอน รายวิชา 1203346 : พืชอาหารสัตว์ (Forage Crops). อุบลราชธานี. ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

13. ภาคผนวก :

ตารางภาคผนวกที่ 1. รายชื่อเกษตรกร ที่อยู่และพิกัดแปลงทดสอบเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ปี พ.ศ. 2563

รายชื่อเกษตรกร	ที่อยู่	พิกัดแปลง		
		UTM	X	Y
นางสายเงิน จรบูรมย์	11 ม.12 ต.เชียงใหม่ อ.โพธิ์ชัย จ.ร้อยเอ็ด	48Q	0371718	1796999
นางสายฝน ดอนลาดลี	12 ม.12 ต.เชียงใหม่ อ.โพธิ์ชัย จ.ร้อยเอ็ด	48Q	0372057	1797288
นายนิคม พัฒนโชติ	149 ม.12 ต.เชียงใหม่ อ.โพธิ์ชัย จ.ร้อยเอ็ด	48Q	0371091	1797386
นายวิชัย ทิพชัย	25 ม.12 ต.เชียงใหม่ อ.โพธิ์ชัย จ.ร้อยเอ็ด	48Q	0371308	1797356
นางสายบัว ดอนลาดลี	161 ม.12 ต.เชียงใหม่ อ.โพธิ์ชัย จ.ร้อยเอ็ด	48Q	0371696	1796943
นางละไม ชมเมิน	150 ม.12 ต.เชียงใหม่ อ.โพธิ์ชัย จ.ร้อยเอ็ด	48Q	0371807	1795338
นางบุญ ศรีละคร	118 ม.12 ต.เชียงใหม่ อ.โพธิ์ชัย จ.ร้อยเอ็ด	48Q	0372257	1796955
นางสม พัฒนโชติ	23 ม.12 ต.เชียงใหม่ อ.โพธิ์ชัย จ.ร้อยเอ็ด	48Q	0372347	1797601
น.ส.ประกาย จรบูรมย์	107 ม.4 ต.เชียงใหม่ อ.โพธิ์ชัย จ.ร้อยเอ็ด	48Q	0372142	1794629
นางคำฝาย มัควิล	49 ม.4 ต.เชียงใหม่ อ.โพธิ์ชัย จ.ร้อยเอ็ด	48Q	0372642	1794325

ตารางภาคผนวกที่ 2. ข้อมูลปริมาณน้ำฝนจังหวัดร้อยเอ็ด ปี พ.ศ. 2562-2563

ภาพภาคผนวกที่ 1. ภาพกิจกรรมแปลงทดสอบเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดฤดูหนาว (หลังนา) ปี พ.ศ. 2562

ภาพภาคผนวกที่ 2. ภาพกิจกรรมแปลงทดสอบเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นพื้นที่จังหวัด
ร้อยเอ็ดฤดูฝนปี พ.ศ. 2562

ภาพภาคผนวกที่ 3. ภาพกิจกรรมแปลงทดสอบเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นพื้นที่จังหวัด
ร้อยเอ็ด ปี พ.ศ. 2563

ภาพภาคผนวกที่ 4. ภาพเปรียบเทียบต้นข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตัดต้นระหว่างวิธีทดสอบและวิธีเกษตรกรปี พ.ศ. 2563

